

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS **pārbaudes lietā Nr. 2021-37-20G** Rīgā

2021. gada 30. novembrī

Nr. 6-6/52

Par pedagoģiski medicīnisko komisiju atzinumiem

Tiesībsargs, pamatojoties uz privātpersonu iesniegumu, ierosināja pārbaudes lietu Nr. 2021-37-20G par pedagoģiski medicīnisko komisiju (turpmāk – PMK) atzinumiem un to ietekmi uz bērnu tiesībām iegūt izglītību.

1. Situācijas izklāsts

Tiesībsargs saņēma iesniegumu no vecākiem (turpmāk – Iesniedzēji) par Valmieras Pārgaujas Valsts ģimnāzijas, Valmieras izglītības pārvaldes, Valmieras pašvaldības PMK un Valmieras Pārgaujas sākumskolas rīcību, kuras rezultātā Iesniedzēju bērnam tika liegta iespēja iegūt izglītību viņa dzīvesvietai tuvākajā izglītības iestādē - Valmieras Pārgaujas Valsts ģimnāzijā.

Iesniegumā norādīts, ka bērna vecāki pēc klases audzinātājas ieteikuma vērsās Valmieras pašvaldības PMK, lai tā sniegtu atzinumu par atbilstošāko pamatizglītības programmu viņu bērnam, kuram tajā laikā konstatētas mācīšanās grūtības. PMK 2017.gada 14.jūnijā sniedza Atzinumu Nr.2017/021/1, kurā norādīts, ka bērna veselības stāvoklim, spēju un attīstības līmenim piemērotākā izglītības programma ir “Specialās pamatizglītības programma izglītojamiem ar mācīšanās traucējumiem” ar programmas kodu 21015611. Atzinumā netika norādīts tā īstenošanas laiks, bet ir norādīts, ka atkārtots veselības, spēju un attīstības līmeņa izvērtējums jāveic pēc nepieciešamības. Iesniedzēju bērns šogad beidza Valmieras Pārgaujas sākumskolas 6.klasi ar vidējo atzīmi 7 un sekmīgi nokārtoja iestājpārbaudījumu, lai iestātos Valmieras Pārgaujas Valsts ģimnāzijā. Taču bērnam uzņemšana ģimnāzijā tika atteikta¹, atteikumu pamatojot ar to, ka izglītības iestāde nerealizē speciālās izglītības programmu ar kodu 21015611. Arī Valmieras 5.vidusskola² atteica uzņemt bērnu izglītības iestādē, atteikumu pamatojot ar to, ka izglītības iestādē jau ir sasniegts maksimālais bērnu skaits, kuriem nepieciešama

¹ Valmieras Pārgaujas Valsts ģimnāzijas 2021.gada 2.jūnija izziņa Nr.29.

² Valmieras 5.vidusskolas 2021.gada 31.maija izziņa Nr.09.2351/1.16/21/34.

specialās izglītības programma un kurus vispārējās izglītības iestāde var integrēt vienā klasē.³

Iesniedzēji tiesībsargam ir norādījuši, ka bērnam, mācoties 5. un 6. klasē, izglītības iestāde nesniedza nekāda veida atbalsta pasākumus un viņš mācījās pēc vispārizglītojošas programmas kopā ar pārējiem klases skolēniem. Izglītības iestāde vecākus nav informējusi, ka pašvaldības pedagoģiski medicīniskā komisija nosaka bērnam specialās pamatizglītības programmu līdz 9.klasei, nevis līdz 4.klasei un ka bērns iegūs izglītību tādā izglītības programmā, kura viņam liegs turpināt izglītības iegūvi citās izglītības iestādēs.

Iesniedzēji lūdza tiesībsargam vērtēt un sniegt savu atzinumu par to, vai Valmieras Pārgaujas Valsts ģimnāzija drīkstēja atteikt bērna uzņemšanu, vai pašvaldības PMK atzinumi ir spēkā arī pēc 4.klases un kā vecākiem būtu jārikojas, lai viņu bērns varētu turpināt iegūt izglītību vispārizglītojošajā programmā.

Lai izvērtētu, vai ir noticis bērna tiesību uz izglītību pārkāpums, tiesībsargam pārbaudes lietas ietvaros ir jāatbild uz šādiem jautājumiem:

1. Vai pašvaldības PMK sniegtie atzinumi par speciālās pamatizglītības programmām ir spēkā arī izglītojamajiem no 5. līdz 9.klasei?
2. Vai izglītības iestādes drīkst atteikt bērna uzņemšanu izglītības iestādē, pamatojoties uz bērnam iepriekš ieteikto izglītības programmu? Vai valsts ģimnāzijas drīkst atteikt uzņemt bērnu izglītības iestādē, ja bērns citādi ir izpildījis visas uzņemšanas prasības?
3. Vai vecākiem ir pienākums vērsties Valsts PMK, lai iegūtu atzinumu par to, ka bērns var iegūt izglītību vispārizglītojošā programmā?
4. Vai pastāv sistēmiski trūkumi attiecībā uz pedagoģiski medicīniskās komisijas sniegto atzinumu ietekmi uz bērna tiesībām iegūt izglītību dzīvesvietai tuvākajā izglītības iestādē un pēc savām spējām?

Pārbaudes lietā nepieciešamās informācijas iegūšanai tiesībsargs vērsās Izglītības un zinātnes ministrijā (turpmāk – Izglītības ministrija), Izglītības kvalitātes valsts dienestā (turpmāk – IKVD), Valsts izglītības satura centrā (turpmāk – VIS), Valmieras Izglītības pārvaldē, Valmieras Pedagoģiski medicīniskā komisijā, Valmieras Pārgaujas Valsts ģimnāzijā (turpmāk – Ģimnāzija) un Valmieras Pārgaujas sākumskolā (turpmāk – Izglītības iestāde). Tiesībsargs pārbaudes lietas ietvaros šajā atzinumā vērtēs tiesisko regulējumu un iestāžu sniegto atbilstību saturu⁴, kā arī iespējamos sistēmiskos trūkumus. Šajā atzinumā tiks vērtēta arī izglītības procesa organizēšana Valmieras pilsētas pašvaldībā (pēc administratīvi teritoriālās reformas Valmieras novada pašvaldība).

1. Vai pašvaldības PMK sniegtie atzinumi par speciālās pamatizglītības programmām ir spēkā arī izglītojamajiem no 5. līdz 9.klasei?

³ Ministru kabineta 2015. gada 13. oktobra noteikumu Nr. 591 "Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības programmās, speciālajās izglītības iestādēs un speciālajās pirmsskolas izglītības grupās un atskaitīti no tām, kā arī pārceļti uz nākamo klasi" 17.punkts.

⁴ Atbildes sniedza Izglītības un zinātnes ministrija (20.09.2021. vēstule Nr. 4-10e-PAD/21/129), Valsts izglītības satura centrs (15.09.2021 vēstule Nr. 1/1418), kā arī Valmieras pašvaldības iestādes. IKVD līdz 22.11.2021. nav sniedzis atbildi uz tiesībsarga informācijas pieprasījumu, tādēļ atzinums tiek gatavots bez informācijas, ko varētu sniegt izglītības procesu kontrolējošā iestāde.

[1] Saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 16. oktobra noteikumu Nr. 709 "Noteikumi par pedagoģiski medicīniskajām komisijām" (turpmāk – noteikumi Nr.709) 3.punktu pašvaldību PMK kompetencē ir sniegt atzinumu par atbilstošāko pirmsskolas izglītības programmu vai speciālo pirmsskolas izglītības programmu, speciālās pamatizglītības programmu izglītojamajiem no 1. līdz 4.klasei, kā arī vispārējās pamatizglītības programmu no 1. līdz 4.klasei. Saskaņā ar šo noteikumu 2.punktu Valsts komisijas kompetencē ir sniegt atzinumu par atbilstošāko speciālās pamatizglītības vai speciālās vidējās izglītības programmu izglītojamajiem ar redzes, dzirdes vai fiziskās attīstības traucējumiem no 1. līdz 12.klasei, speciālās pamatizglītības programmu izglītojamajiem ar somatiskajām saslimšanām no 1. līdz 9.klasei, un citu speciālās pamatizglītības programmu izglītojamajiem no 5. līdz 9.klasei.

[1.1] Izglītības ministrija savā atbildē⁵ tiesībsargam ir norādījusi, ka pašvaldības PMK kompetencē saskaņā ar Noteikumiem Nr.709 ir sniegt atzinumus par izglītojamam atbilstošāko speciālās pamatizglītības programmu no 1.-4. klasei.

[1.2] Savukārt VISC, kura ir atbildīgā iestāde, kas nodrošina mācību satura izstrādi vispārējā izglītībā un pārrauga tā īstenošanu, kā arī nodrošina Valsts PMK darbību⁶, savā atbildē⁷ ir norādījis, ka, ja pašvaldību PMK izsniegtais atzinums ir bez termiņa un nav konstatēta nepieciešamība atkārtoti apmeklēt pedagoģiski medicīnisko komisiju, tad izglītojamais var turpināt mācīties speciālās izglītības programmā līdz tās pabeigšanai vai vērsties pedagoģiski medicīniskajā komisijā, lai saņemtu jaunu atzinumu. VISC nav norādījis tiesību aktus, kas pamatotu viedokli, ka pašvaldības PMK atzinums, kurā nav norādīts konkrēts termiņš, būtu spēkā visu pamatizglītības apgūšanas posmu, nevis līdz 4.klasei.

[1.3] Tiesībsargs nepiekrīt VISC viedoklim, ka pašvaldības PMK atzinums ir attiecināms arī uz tām izglītības pakāpēm, par kurām pašvaldības PMK nav tiesīga sniegt atzinumu. Saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu pašvaldības PMK ir tiesīgas noteikt speciālās izglītības programmu tikai normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos. Kā ir norādījusi Satversmes tiesa, publisko tiesību jomā tiesības noregulēt kādu jautājumu var būt noteiktas tikai normatīvajos aktos paredzētā pilnvarojuma robežās un likumdevēja pilnvarotas institūcijas (tai skaitā pašvaldības) rīkojas *ultra vires* ("ārpus pilnvarām"), ja tās akti darbojas, pārkāpjot tam sniegtā pilnvarojuma robežas.⁸

[1.4] Tiesībsargs vērs uzmanību, ka bērna attīstība notiek pa vecuma posmiem, katrā no tiem bērna spējas un vajadzības atšķiras. Mazi bērni pieredz visstraujāko augšanu un izmaiņas visā cilvēka dzīves laikā – nobriest viņu ķermenis un nervu sistēma, palielinās mobilitāte, uzlabojas saziņas prasmes un prāta spējas un strauji mainās viņu intereses un spējas.⁹ Pētījumi liecina, ka, īstenojot atbilstošas profilakses un intervences stratēģijas attiecībā uz bērniem agrīnā vecumā, ir iespējams pozitīvi ietekmēt bērnu labklājību un nākotnes izredzes, kā arī var palīdzēt novērst ar izglītību saistītas grūtības pusaudzū gados.¹⁰ Problēmas, ar kurām bērni saskaras agrīnā vecumā, kad bērna prāts un

⁵ Izglītības un zinātnes ministrijas 20.09.2021. vēstule Nr. 4-10e-PAD/21/129.

⁶ Ministru kabineta 2009. gada 30. jūnija noteikumu Nr. 682 "Valsts izglītības satura centra nolikums" 2.1. un 3.9. punkts.

⁷ Valsts izglītības satura centra 15.09.2021 vēstule Nr. 1/1418.

⁸ Satversmes tiesas 2014. gada 12. decembra spriedums lietā Nr. 2013-21-03, 11.2.

⁹ Bērnu tiesību komitejas vispārējais komentārs Nr.7 (2005) Bērnu tiesību īstenošana agrīnā bērnībā, 6.punkts.

¹⁰ Bērnu tiesību komitejas vispārējais komentārs Nr.7 (2005) Bērnu tiesību īstenošana agrīnā bērnībā, 8.punkts.

spējas attīstās visstraujāk un kad vienlaicīgi no bērna tiek prasītas konkrētas iemaņas (lasītprasme, valodas lietojums, rēķināšana), var tikt veiksmīgi risinātas, iesaistot papildu atbalsta personālu un pedagoģisko palīdzību. Kā norāda ANO Bērnu tiesību komiteja, mazu bērnu augšanas un attīstības temps ir atkarīgs no katra bērna individuālajām īpatnībām, dzimuma, dzīves apstākļiem, ģimenes sastāva, aprūpes pasākumiem un izglītošanas sistēmas¹¹, tādēļ, ja bērns saskaras ar mācīšanās grūtībām agrīnā vecumā, ir grūti prognozēt, vai šīs grūtības ir saistītas ar bērna individuālo attīstības tempu vai arī ar nopietniem un nepārejošiem attīstības traucējumiem. Valsts PMK salīdzinājumā ar pašvaldību PMK ir pieejami plašāki resursi un speciālisti, lai sniegtu rekomendācijas par atbalsta pasākumiem sarežģītākos gadījumos, tāpēc ir atbalstāms, ka, bērnam pieaugot, PMK atzinumu par atbilstošāko izglītības programmu var sniegt tikai Valsts PMK.

Tiesībsarga ieskatā šobrīd spēkā esošais regulējums, kas paredz atšķirīgus mehānismus, kā novērtēt bērna speciālās vajadzības dažādos vecuma posmos (apgūstot izglītības programmu 1.-4.klasē un 5.-9.klasē) atbilst bērna labākajām interesēm iegūt izglītību atbilstoši savām spējām.

2. Vai izglītības iestādes drīkst atteikt bērna uzņemšanu izglītības iestādē, pamatojoties uz bērnam iepriekš ieteikto izglītības programmu? Vai valsts ģimnāzijas drīkst atteikt uzņemt bērnu izglītības iestādē, ja bērns citādi ir izpildījis visas uzņemšanas prasības?

[2] Saskaņā ar Ministru kabineta 2015. gada 13. oktobra noteikumu Nr. 591 “Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības programmās, speciālajās izglītības iestādēs un speciālajās pirmsskolas izglītības grupās un atskaitīti no tām, kā arī pārcelti uz nākamo klasi” (turpmāk – Noteikumi Nr. 591) 5.punktu, lai izglītojamo pieteiktu izglītības iestādē, vecāki iesniedz izglītības iestādes vadītājam adresētu iesniegumu, kurā norāda izvēlēto izglītības programmu. Saskaņā ar šo noteikumu 6.4. apakšpunktu iesniegumam pievieno valsts vai pašvaldības pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinumu, ja izglītojamais tiek uzņemts speciālās izglītības programmā. Arī šo noteikumu 14.punkts paredz, ka izglītojamais ar redzes, dzirdes, valodas, garīgās veselības, fiziskās attīstības, mācīšanās traucējumiem, garīgās attīstības, tai skaitā smagiem garīgās attīstības vai vairākiem smagiem garīgās attīstības traucējumiem un somatiskām saslimšanām, uzņem speciālās izglītības programmā, pamatojoties uz PMK atzinumu, kurā norādīta izglītojamam ieteicamā izglītības programma. **Izglītības iestādei nav tiesību uzņemt bērnu speciālās izglītības programmā, ja vecākiem nav atbilstoša PMK atzinuma.**

[2.1] Tiesībsargs pieļauj individuālus gadījumus, kad izglītības iestāde varētu atteikt bērna uzņemšanu konkrētajā speciālās izglītības programmā, ja bērna vecāki lūdz uzņemt bērnu speciālās izglītības programmā, bet izglītības iestādē ir sasniegts maksimālais izglītojamo skaits, kurus var integrēt vispārīzglītojošajā programmā¹² un šādu speciālās izglītības programmu īsteno cita pašvaldības izglītības iestāde, kas atrodas saprātīgā attālumā no bērna dzīvesvietas¹³. Pašvaldībai ir pienākums atteikt bērna uzņemšanu

¹¹Turpat, 6.punkts.

¹² Ministru kabineta 2015. gada 13. oktobra noteikumu Nr. 591 “Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības programmās, speciālajās izglītības iestādēs un speciālajās pirmsskolas izglītības grupās un atskaitīti no tām, kā arī pārcelti uz nākamo klasi” 17.punkts.

¹³ Tādējādi nodrošinot Izglītības likuma 17.panta pirmajā daļā garantētās bērna tiesības iegūt izglītību dzīvesvietai tuvākajā izglītības iestādē.

speciālās izglītības programmā, ja vecāks iesniegumam nepievieno derīgu PMK atzinumu par speciālās izglītības programmu.

[2.2] Pārbaudes lietas ietvaros izskatītajā situācijā pašvaldības izglītības iestādēm nebija tiesību atteikt bērna uzņemšanu vispārīzglītojošajā programmā, ko bija izvēlējušies bērna vecāki. Tām nebija tiesiska pamata uzņemt bērnu speciālās izglītības programmā, jo bērnam nebija derīga PMK atzinuma par ieteikumu izglīties speciālās izglītības programmā, tādējādi netika izpildītas Noteikumu Nr.591 14.punktā noteiktās prasības.

[2.3] Attiecībā uz izglītības iestādēm, kurām ir piešķirts valsts ģimnāzijas statuss, pastāv īpašs regulējums, kādā tajās tiek uzņemti bērni. Valsts ģimnāzijas statuss tiek piešķirts tām izglītības iestādēm, kuras piedāvā plašāku padziļināto kursu komplektus, organizē papildus pedagogu profesionālo apmācību un tajā tiek īstenots sistēmisks darbs izglītojamo spēju un talantu attīstīšanai.¹⁴ Var secināt, ka valsts ģimnāzijas piedāvā bērniem plašākas izglītības iespējas un vecāki izvēlas savus bērnus izglītēt ģimnāzijās, lai bērnam nodrošinātu labāku izglītību.

[2.3.1] Saskaņā ar Vispārējās izglītības likuma 31.panta otro daļu valsts ģimnāzijas, uzņemot izglītojamus pamatizglītības otrā posma izglītības programmā, ar dibinātāja atļauju ir tiesīgas rīkot iestājpārbaudījumus atbilstoši valsts pamatizglītības standartam un noteikt uzņemšanas kritērijus. Ja bērns nokārto iestājpārbaudījumus un atbilst noteiktajiem uzņemšanas kritērijiem, valsts ģimnāzijai nav tiesiska pamata atteikt bērna uzņemšanu – normatīvie akti šādu iespēju iestādei neparedz.

Liegums bērniem, kuri atbilst uzņemšanas kritērijiem un ir nokārtojuši iestājpārbaudījumus valsts ģimnāzijās, kopā ar citiem bērniem tikt uzņemtiem šajās izglītības iestādēs, jo iepriekšējā pamatizglītības posmā bērns, lai arī ir apguvis tādu pašu pamatizglītības saturu, ir saņēmis individuālus atbalsta pasākumus saskaņā ar viņam ieteikto speciālās izglītības programmu, būtu pretrunā ar šī bērna tiesībām uz izglītību un tiesībām netikt diskriminētam viņa veselības stāvokļa dēļ.

3. Vai vecākiem ir pienākums vērsties valsts pedagoģiski medicīniskajā komisijā, lai iegūtu atzinumu par to, ka bērns var iegūt izglītību vispārīzglītojošā programmā?

[3] Saskaņā ar Noteikumu Nr. 709 2. punktu Valsts PMK kompetencē ir sniegt atzinumu par atbilstošāko speciālās pamatizglītības programmu izglītojamajiem ar mācīšanās traucējumiem no 5. līdz 9.klasei. Tiesībsargs piekrīt VISC sniegtajam viedoklim¹⁵, ka spēkā esošais tiesiskais regulējums neierobežo vecāku iespējas apmeklēt pedagoģiski medicīniskās komisijas un to ir iespējams izdarīt, ja ir tāda nepieciešamība. Taču tiesībsargs nepiekrīt VISC viedoklim, ka, lai rīkotos bērna labākajās interesēs un viņš varētu turpināt apgūt atbilstošāko izglītības programmu, bērnam jebkurā gadījumā, pat ja viņam nav konstatēti mācīšanās traucējumi, būtu nepieciešams atkārtots veselības stāvokļa, spēju un attīstības līmeņa izvērtējums Valsts PMK. Ja vecāki nekonstatē vajadzību noteikt īpašus atbalsta pasākumus savam bērnam, kā arī izglītības iestāde, kurā mācās bērns, nenorāda, ka bērnam ir grūtības apgūt pamatizglītības saturu un viņam varētu būt nepieciešams īpašs atbalsts, lai apgūtu pamatizglītību, vecākiem nav pienākuma apmeklēt PMK, lai pierādītu šādus apstākļus, jo tas ir pretrunā ar PMK

¹⁴ Ministru kabineta 2020. gada 11. augusta noteikumu Nr. 518 “Kārtība, kādā tiek piešķirts un anulēts valsts ģimnāzijas statuss” 2.2.punkts.

¹⁵ Valsts izglītības satura centra 15.09.2021 vēstule Nr. 1/1418.

noteikto mērķi - izglītojamam ar speciālām vajadzībām noteikt atbilstošāko izglītības programmu.¹⁶

4. Vai pastāv sistēmiski trūkumi attiecībā uz pedagoģiski medicīniskās komisijas sniegto atzinumu ietekmi uz bērna tiesībām iegūt izglītību dzīvesvietai tuvākajā izglītības iestādē un pēc savām spējām?

[4] Tiesībsargs nav konstatējis, ka spēkā esošais tiesiskais regulējums ierobežotu tiesības uz izglītību bērniem, kuri iepriekš izglītību ieguvuši kādā no speciālās izglītības programmām, taču vēlas turpināt izglītības iegūvi vispārizglītojošajā izglītības programmā. Normatīvie akti neparedz izglītības iestādei tiesības atteikt uzņemt bērnu izglītības iestādē, pamatojoties uz viņa veselības stāvokli. Tāpat arī tiesiskais regulējums neparedz izglītības iestādei rīcības brīvību noteikt, kurā izglītības programmā bērnam būtu jā mācās. Gadījumos, ja izglītības iestādei ir pieejama informācija par to, ka bērnam varētu būt izvēlēta neatbilstoša izglītības programma, tā var sniegt savus ieteikumus vecākiem. Ja vecāki nereaģē uz izglītības iestādes norādēm par bērna vajadzību nodrošināšanu, tai ir pienākums vērsties piekritīgajā bāriņtiesā, lai ziņotu, ka, iespējams, bērna vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības un nenodrošina bērna tiesības iegūt izglītību atbilstoši savām spējām.

[4.1] Ja Izglītības ministrijas vai tās padotības iestāžu ieskatā pašreizējais regulējums nenodrošina bērna tiesības iegūt izglītību atbilstoši savām spējām, tā var rosināt grozījumus spēkā esošajos tiesību aktos. Taču līdz tam laikam izglītības iestādēm ir jā rīkojas saskaņā ar tiesību aktos noteiktajām pilnvarām.

[4.1.2] Tiesībsargs, telefoniski pārrunājot jautājumu ar IKVD pārstāvjiem, ir secinājis, ka valsts iestādēm šobrīd ir bažas, ka bērni, kuri iepriekš ir apguvuši kādu no speciālās izglītības programmām, var tikt uzņemti izglītības programmās, kuras viņi nebūs spējīgi pilnvērtīgi apgūt sava veselības stāvokļa, spēju un attīstības līmeņa dēļ.

[4.1.3] Tiesībsargs piekrīt, ka tādi riski var pastāvēt attiecībā uz speciālās pamatizglītības programmām skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem un speciālās pamatizglītības programmām skolēniem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem¹⁷. Šo izglītības programmu saturs un attiecīgi apgūstamās vielas kritēriji tiek pielāgoti individuāli katram izglītojamam un tādējādi tie var būtiski atšķirties no vispārējās izglītības pamatizglītības standarta¹⁸, tādējādi bērna saņemtie izglītības programmas apgūšanas vērtējumi var būt nesalīdzināmi ar vispārējās izglītības programmām. Taču šādi riski nepastāv attiecībā uz izglītojamiem, kuri izglītību apgūst pēc speciālās pamatizglītības programmām skolēniem ar redzes traucējumiem,

¹⁶ Ministru kabineta 2012. gada 16. oktobra noteikumu Nr. 709 "Noteikumi par pedagoģiski medicīniskajām komisijām" 1.punkts.

¹⁷ Speciālās pamatizglītības programmas ar kodu 21015811 un 21015821.

¹⁸ Saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumu Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem" 15.pielikumu speciālās pamatizglītības programmu skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem izglītības obligāto saturu, tā apguves plānotos rezultātus mācību jomās nosaka valsts pamatizglītības standarts, ievērojot skolēnu veselības stāvokli, spējas un attīstības līmeni un to veido mācību priekšmetu programmas un nepieciešamo individuālo un grupu atbalsta nodarbību plāns; saskaņā ar 16.pielikumu speciālās pamatizglītības programmu skolēniem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem izglītības programmas saturu veido mācību priekšmetu programmas un nepieciešamo individuālo un grupu atbalsta nodarbību plāns un mācību priekšmetu saturu īsteno atbilstoši katra skolēna individuālajam izglītības programmas apguves plānam.

dzirdes traucējumiem, fiziskās attīstības traucējumiem, somatiskām saslimšanām, valodas traucējumiem, mācīšanās traucējumiem un garīgās veselības traucējumiem. Šo speciālās izglītības programmu izglītības saturu nosaka valsts pamatizglītības standarts¹⁹ un izglītības programmu saturs ir tāds pats, kāds vispārējā pamatizglītības programmā²⁰. Izglītojamajiem ar dažāda veida traucējumiem²¹ atšķirībā no vispārīzglītojošo programmu audzēkņiem, lai apgūtu valsts pamatizglītības standartu, tiek izstrādāts individuālais izglītības programmas apguves plāns, kā arī nodrošinātas individuālās un grupu atbalsta nodarbības atbilstoši skolēna speciālajām vajadzībām²².

[4.1.4] Tiesībsargs vēlas uzsvērt, ka dažāda veida mācīšanās traucējumi nenorāda uz bērna pamazinātām intelektuālajām spējām²³, bet gan to, ka bērnam iedzimtu vai iegūtu veselības traucējumu dēļ var būt grūtības dažādos ar izglītību saistītos procesos. Šobrīd ir plaši pieejami pētījumi par bērnu attīstību, kas palīdz izprast dažādus ar bērnu attīstību saistītus traucējumus un atklāt mācīšanas tehnikas, kas var palīdzēt bērnam pielāgoties sabiedrībā un iegūt izglītību atbilstoši savām intelektuālajām spējām, neatkarīgi no specifiskiem veselības vai attīstības traucējumiem. Arī tehnoloģiju attīstība aizvien palīdz bērniem novērst dažāda veida traucējumus un pilnvērtīgi iekļauties konkurētspējīgā izglītībā. Piemēram, izglītojamie ar dzirdes traucējumiem var izmantot atbilstošus dzirdes aparātus, kas novērstu viņu dzirdes traucējumus pietiekošā līmenī, lai bērns varētu iekļauties izglītības iestādē kopā ar citiem bērniem un konkurēt ar savu izglītības potenciālu. Savukārt bērniem ar dažāda veida mācīšanās traucējumiem, kā, piemēram, bērniem ar lasīšanas, rēķināšanas vai dažāda veida valodas traucējumiem pirmajā pamatizglītības posmā ir iespējams sniegt tāda veida atbalstu, kas attīstītu viņos pietiekamas iemaņas, lai viņi varētu pārvarēt mācīšanās traucējumu radītās sekas un nākotnē sasniegt līdzvērtīgus rezultātus ar citiem bērniem. Šie bērni, saņemot savlaicīgu atbalstu, var vienlīdzīgi konkurēt ar citiem bērniem nākamajās izglītības pakāpēs un ir nepieļaujama šo bērnu diskriminācija. Kā norāda ANO Bērnu tiesību komiteja atklāta vai slēpta diskriminācija, pamatojoties uz kādu no ANO Bērnu tiesību konvencijas 2. pantā

¹⁹ Saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumu Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem" 14.pielikuma 4.punktu speciālās pamatizglītības programmas skolēniem ar redzes traucējumiem, dzirdes traucējumiem, fiziskās attīstības traucējumiem, somatiskām saslimšanām, valodas traucējumiem, mācīšanās traucējumiem, garīgās veselības traucējumiem izglītības obligāto saturu, tā apguves plānotos rezultātus mācību jomās, tāpat kā pamatizglītības programmām nosaka valsts pamatizglītības standarts.

²⁰ Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumu Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem" 11.pielikuma 2.punkts.

²¹ Izglītojamie ar redzes traucējumiem, dzirdes traucējumiem, fiziskās attīstības traucējumiem, somatiskām saslimšanām, valodas traucējumiem, mācīšanās traucējumiem un garīgās veselības traucējumiem.

²² Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumu Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem" 14.pielikuma 15. un 22.punkts.

²³ Atšķirības starp speciālās izglītības programmām, kas paredzētas izglītojamajiem ar garīgās attīstības traucējumiem (programmas kodī 21015811 un 21015821), un citām izglītības programmām ir uzsvērtas arī Ministru kabineta 2012. gada 16. oktobra noteikumu Nr. 709 "Noteikumi par pedagogiski medicīniskajām komisijām" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācija), kurā īpaši skaidrots, ka termins „garīgās attīstības traucējumi” tiek lietots kā plašāks termins gadījumos, kad runa ir par garīgo atpalcību vai psihisku saslimšanu ar pazeminātu intelektu, kas sācies pirms 3 gadu vecuma, savukārt, termins „garīgās veselības traucējumi” tiek lietots visā pasaulē, kad runa ir par garīgo veselību (kad intelekts ir saglabāts normas robežās), ietverot psihiskas saslimšanas. Anotācija pieejama: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/IZMAnot_160812_pmk.236.doc

minētajiem iemesliem, tai skaitā pamatojoties uz bērna veselības stāvokli, aizskar bērna cilvēka cieņu un var mazināt vai pat iznīcināt bērna spēju izmantot izglītības iespējas.²⁴

[4.2] Tiesībsargs, pārbaudes lietas ietvaros konstatējot trūkumus izglītības procesa organizēšanā Valmieras pilsētas pašvaldībā²⁵, kā arī valsts iestāžu sniegtajās atbildēs²⁶, secina, ka attiecībā uz PMK darbību, tās sniegtajiem atzinumiem un to ietekmi uz bērna tiesībām iegūt izglītību atbilstoši savām spējām pastāv vairāki īstenošanas trūkumi.

[4.2.1] Tiesībsargs secina, ka VISCS, kurš nodrošina Valsts PMK darbību²⁷, sniedz tiesību aktiem pretrunīgu informāciju. Lai arī tiesību akti šobrīd skaidri nosaka, kuros gadījumos un kurās izglītības pakāpēs atzinumu par bērnam atbilstošāko speciālās izglītības programmu ir tiesīga sniegt pašvaldības PMK un kuros gadījumos to sniedz Valsts PMK²⁸, gan pašvaldības, gan arī valsts iestāžu rīcībā novērojams, ka praksē tiek pieļauta pašvaldības PMK atzinumu spēkā esamība ārpus tiesību aktos noteiktajām pilnvarām. Tiesībsargs piekrīt Valsts kontroles revīzijas ziņojumā “Vai bērnam ar speciālām vajadzībām ir iespēja saņemt tā spējām, vajadzībām un bērna labākajām interesēm atbilstošu izglītību?”²⁹ norādītajam, ka PMK atzinums pēc savas tiesiskās būtības ir administratīvais akts saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 1.pantu. Lai PMK atzinuma sniegšanas process atbilstu bērna labākajām interesēm, Izglītības un zinātnes ministrijai būtu jāizvērtē PMK atzinuma atbilstība administratīvā akta pazīmēm un jānodrošina, ka uz PMK atzinumu attiecas likumā paredzētie procesuālie termiņi, ir skaidrs izvērtēšanas process un personai ir tiesības uz izsniegtā atzinuma pārskatīšanu.³⁰ Arī konkrētajā gadījumā starp Iesniedzējiem, valsts un Valmieras pašvaldības iestādēm radās pārpratumi par pašvaldības PMK atzinuma spēkā esamību, kā arī par veidiem, kā un vai būtu jāatceļ izdots atzinums. Šāda veida pārpratumi nebūtu radušies, ja PMK atzinumi tiktu sagatavoti atbilstoši administratīvā akta prasībām. Šobrīd PMK atzinumiem nenosakot administratīvā akta prasības, atzinumiem var tikt patvaļīgi noteiktas to īstenošanas ilgums, kas, pamatojoties uz pārbaudes lietā konstatēto, var rezultēties bērna tiesību uz izglītību nepamatotā ierobežošanā.

[4.2.2] Tiesībsargs saskata arī trūkumus, kas saistās ar PMK darbību un bērna ar speciālajām vajadzībām iespējām saņemt tā spējām, vajadzībām un bērna labākajām interesēm atbilstošu izglītību. Tiesībsargs jau iepriekš ir vērsis uzmanību uz Valsts PMK pieejamību.³¹ Līdzīgus secinājumus ir izdarījusi arī Valsts kontrole savā revīzijas ziņojumā³². Tiesībsargs arī pievienojas Valsts kontroles revīzijas ziņojumā norādītajam, ka vairākas jomas problēmas varētu risināt ar Pārresoru koordinācijas centra

²⁴ Bērnu tiesību komitejas vispārējā komentāra Nr.1 (2001) 29. panta 1. punkts. Izglītības mērķi. 10.punkts.

²⁵ Skat atzinuma 5.sadaļu.

²⁶ Skat. tiesībsarga viedokli 1.3.punktā un 3.punktā.

²⁷ Ministru kabineta 30.06.2009. noteikumu Nr.682 “Valsts izglītības satura centra nolikums” 3.9. apakšpunkts.

²⁸ Ministru kabineta 2012. gada 16. oktobra noteikumu Nr. 709 “Noteikumi par pedagoģiski medicīniskajām komisijām” 2. un 3. punkts

²⁹ Valsts kontroles 14.06.2021. revīzijas ziņojums Nr. 2.4.1–8/2020. Pieejams: <https://lrvk.gov.lv/lv/revizijas/revizijas/noslegtas-revizijas/vai-bernam-ar-specialam-vajadzibam-ir-iespeja-sanemt-ta-spejam-vajadzibam-un-berna-labakajam-interesem-atbilstosu-izglitiba>

³⁰ Valsts kontroles 14.06.2021. revīzijas ziņojums Nr. 2.4.1–8/2020. 50.lpp.

³¹ Tiesībsarga 2019. gada ziņojums, 72.-73.lpp. Pieejams:

https://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/gada_zinojums_versija_3_2_1583476942.pdf

³² Valsts kontroles 14.06.2021. revīzijas ziņojums Nr. 2.4.1–8/2020. 28.-29. lpp.

konceptuālajā ziņojumā paredzēto Pedagoģiski psiholoģiskā atbalsta dienesta izveidi, tomēr dienesta darbības uzsākšanai arvien nav rasts politiskais atbalsts.³³

Tiesībsargs tādejādi aicina Izglītības ministriju turpināt darbu pie PMK darbības uzlabošanas, prioritāri ņemot vērā bērna labākās intereses un visu bērnu tiesības iegūt izglītību atbilstoši savām spējām un savas dzīvesvietas tuvumā, kā arī nodrošinot iekļaujošas izglītības sistēmas attīstīšanu Latvijā.

5. Izglītības procesa organizēšana Valmieras pilsētas pašvaldībā (pēc administratīvi teritoriālās reformas Valmieras novada pašvaldība).

[5] Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmo daļu tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Tā paša likuma 11. panta pirmā daļa noteic, ka valsts nodrošina visiem bērniem vienādas tiesības un iespējas iegūt izglītību atbilstoši katra spējām. Tādējādi izglītības iestādes, kas nodrošina izglītību bērnam kādā no valstī noteiktajām izglītības pakāpēm, ir ierobežotas savā rīcībā tiktāl, cik tas skar bērna tiesības uz izglītību un bērna interešu prioritātes principu.

[5.1] Satversmes tiesa ir norādījusi, ka, ja likumdevējs kādu funkciju noteicis par pašvaldības autonomo funkciju, tad pašvaldībai ir pienākums to pildīt, taču autonomo funkciju īstenošanas apjomu nosaka tiesību normas. Tādēļ pašvaldība, īstenojot savas autonomās funkcijas, bauda rīcības brīvību, ciktāl to neierobežo tiesību normas.³⁴ Saskaņā ar likuma Par pašvaldībām 15.panta 4.punktu un Izglītības likuma 17.panta pirmo daļu pašvaldības pienākums ir nodrošināt pirmsskolas un pamatizglītības ieguvi bērna dzīvesvietai tuvākajā izglītības iestādē. Saskaņā ar likuma Par pašvaldībām 7.panta pirmo daļu likuma 15.pantā noteiktās pašvaldību autonomās funkcijas pildāmas kārtībā, kāda paredzēta attiecīgajos likumos un Ministru kabineta noteikumos. Likums pašvaldībām uzliek pozitīvu pienākumu organizēt tās administratīvajā teritorijā deklarēto bērnu izglītošanu. No tā izriet likumdevēja deleģējums pašvaldībām noteikt tādu bērnu uzņemšanas kārtību pašvaldības izglītības iestādēs, kas būtu piemērota tās administratīvajā teritorijā deklarēto bērnu izglītības nodrošināšanai, garantētu vienlīdzīgas tiesības bērniem iegūt izglītību un nebūtu pretrunā ar Izglītības likumā vai citos normatīvajos aktos noteikto. Savukārt saskaņā ar Izglītības likuma 57.panta 1.punktu bērna vecākiem ir tiesības izvēlēties izglītības iestādi, kurā bērns iegūst izglītību.

[5.2] Tiesībsargs lūdza Valmieras Izglītības pārvaldei un Valmieras Pārgaujas sākumskolai (turpmāk – Izglītības iestāde) sniegt informāciju par pašvaldības sniegto atbalstu bērniem, kuri, pamatojoties uz pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinumu, Valmieras Pārgaujas sākumskolā apgūst vai ir apguvuši speciālās pamatizglītības programmu. Tiesībsargs, izskatot pašvaldības iestāžu sniegto informāciju, secina, ka Izglītības iestādē regulāri mācās bērni, kuriem ar Valmieras PMK atzinumu ieteikta speciālās izglītības programma izglītojamiem ar mācīšanās traucējumiem (kods 21015611). Citas speciālās izglītības programmas bērniem netiek ieteiktas, kā arī, bērniem turpinot izglītības ieguvi 5. un 6. klasē, netiek pārskatīts pašvaldības PMK atzinums un bērni turpina izglītības iegūšanu speciālās izglītības programmā, un skola par bērniem turpina saņemt valsts atbalstu. Tā, piemēram, 2020./2021. mācību gadā astoņi bērni pamatizglītības pirmo posmu (līdz 6.klasei) beidza speciālās izglītības

³³ Turpat, 15.lpp.

³⁴ Satversmes tiesas 2017. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-23-03, 15.1.

programmā ar kodu 210105611. Pieci bērni turpina izglītības ieguvī Valmieras 2. vidusskolā, kas ir izglītības iestāde, ko Valmieras pilsētas pašvaldības Izglītības pārvalde ieteica apmeklēt arī Iesniedzēju bērnam, norādot, ka citas Valmieras izglītības iestādes nenodrošina bērniem izglītības ieguvī speciālās izglītības programmā ar kodu 210105611. Tiesībsargam rodas aizdomas, ka, iespējams, līdzīgi kā Iesniedzēju bērnam, šo bērnu tiesības uz izglītību ir tikušas ierobežotas, pašvaldībai atsakot bērnus uzņemt citās pašvaldības izglītības iestādēs.

[5.2.2] Saskaņā ar Valmieras pašvaldības PMK Atzinumu Nr.2017/021/1 Iesniedzēju bērnam sniegtie ieteikumi viņa speciālo vajadzību nodrošināšanai ir nodrošināt individuālu atbalstu mācību procesā, konkretizējot šo atbalstu kā individuālās nodarbības pie logopēda un speciālā pedagoga. Taču, kā norāda Izglītības iestādes logopēde Elita Upe, bērnam līdz 4.klasei specifiski lasīšanas un rakstīšanas traucējumi novērsti un logopēda konsultācijas vairs nebija nepieciešamas. Savukārt bērna individuālie izglītības plāni logopēda apmeklēšanu paredzēja vēl tikai 2017./2018. mācību gadā (kad izglītojamais mācījās 3. klasē), savukārt 2018./2019. mācību gadā (4.klase) logopēda un psihologa apmeklējums notika tikai pēc nepieciešamības un noteiktie atbalsta pasākumi paredzēja galvenokārt skolēna patstāvīgā darba uzlabošanu (ārpusklases lasīšana, regulāra un rūpīga mājasdarbu pildīšana un vecāku atbalsts mācību vielas apguvē). Izglītības iestāde savukārt nodrošināja atgādnes un arī individuālās konsultācijas, kuras, pēc Izglītības iestādes atsūtītās informācijas, bērns neizmantoja. Sākot ar 2019./2020. mācību gadu (5. un 6.klase) individuālie atbalsta plāni vairs neparedzēja bērnam apmeklēt ne logopēda, ne speciālā pedagoga, ne arī psihologa konsultācijas. Bērnam tika piedāvāta iespēja apmeklēt individuālās konsultācijas, taču saskaņā ar Izglītības iestādes pedagogu norādīto, bērns šo atbalstu faktiski neizmantoja.

[5.2.3] Tātad var secināt, ka Valmieras pašvaldības PMK atzinumā paredzētie atbalsta pasākumi bērna speciālo vajadzību nodrošināšanai – individuālās nodarbības pie logopēda un speciālā pedagoga, sākot ar 4.klasi, vairs nebija nepieciešami, bet, sākot ar 5.klasi, netika nodrošināti, kas savukārt liecina, ka konkrētais pašvaldības PMK atzinums vairs nepildīja savu mērķi – noteikt izglītojamajam nepieciešamos atbalsta pasākumus³⁵. Bērnam nepieciešamais atbalsta personāls, kas paredzēts izglītojamajiem ar mācīšanās traucējumiem, vairs nebija nepieciešams.³⁶

[5.2.4] Tādējādi Izglītības iestādei bija pienākums informēt vecākus par to, ka 2017.gadā pašvaldības PMK atzinumā ietvertie mācīšanās atbalsta ieteikumi vairs nav nepieciešami viņu bērnam, un vecākiem, sava bērna tiesību nodrošināšanai būtu nepieciešams vai nu saskaņā ar Noteikumu Nr.709 6.2.punktu vērsties pašvaldības PMK (kad bērns vēl mācījās 4.klasē) un tajā izvērtēt bērna iespējas turpināt izglītību atbilstoši vispārējās pamatizglītības programmai vai arī, ja Izglītības iestādes un vecāku ieskatā bērnam vairs nav nepieciešami specifiski atbalsta pasākumi, vienoties ar bērna vecākiem, ka 5.klasē bērns turpinātu izglītību pēc vispārējās pamatizglītības programmas. Ja bērnam tomēr būtu novēroti mācīšanās traucējumi 5. vai 6.klasē (vai arī tie būtu paredzami bērnam mācoties 4.klasē) un bērnam, lai iegūtu izglītību atbilstoši savām spējām, būtu nepieciešami specifiski atbalsta pasākumi, Izglītības iestādes pienākums bija par to informēt vecākus un aicināt viņus apmeklēt Valsts PMK, jo pašvaldības PMK atzinums

³⁵ Ministru kabineta 2012. gada 16. oktobra noteikumu Nr. 709 “Noteikumi par pedagogiski medicīniskajām komisijām” 6.10. apakšpunkts.

³⁶ Ministru kabineta 2019. gada 19. novembra noteikumi Nr. 556 “Prasības vispārējās izglītības iestādēm, lai to īstenotajās izglītības programmās uzņemtu izglītojamos ar speciālām vajadzībām”.

bija spēkā tikai līdz 4.klasei. Tikai tādā gadījumā Izglītības iestāde varētu turpināt izglītot bērnu speciālās izglītības programmā.

[5.3] Tiesībsargs, izvērtējot no Izglītības iestādes saņemto informāciju, secina, ka tās izglītojamajiem kopš 2015./2016. mācību gada ar zināmu regularitāti tiek ieteikta speciālās izglītības programma ar kodu 21015611³⁷. Bērni šajā programmā, pamatojoties tikai uz pašvaldības PMK sniegto atzinumu, tiek izglītoti līdz pat 6.klasei. Sniedzot skaidrojumu par bērnam sniegto atbalstu, visiem bērniem ir norādīts, ka tiek sniegts “individuālas un grupu nodarbības, darba izpildes pagarinājums un atgādes”. Pārbaudes lietas ietvaros izvērtējot konkrētam bērnam (Iesniedzēju bērnam) sniegto atbalstu, jāsecina, ka bērns 5. un 6.klasē faktiski nesaņēma individuālu atbalstu no izglītības programmas pedagogiem vai cita vieda individuālos atbalsta pasākumus (logopēds, psihologs, speciālais pedagogs). Tādējādi tiesībsargs negūst pārliecību, ka bērniem, kuriem ir ieteikta speciālās izglītības programma ar kodu 21015611, tiek sniegts atbalsts atbilstoši viņu speciālajām vajadzībām. Pirmkārt, jo bērniem nav veikts atkārtots speciālo vajadzību izvērtējums Valsts PMK, kā to paredz normatīvais regulējums, un, otrkārt, tādēļ, ka mācīšanās traucējumi katram bērnam var izpausties dažādi, līdz ar to specifiskās vajadzības būtu nosakāmas individuāli, nevis visiem vienādi paredzot tos pašus atbalsta pasākumus.

Tiesībsargs tādējādi aicina Izglītības iestādi sadarbībā ar vecākiem lemt par nepieciešamo rīcību, lai izglītojamie 5.-6.klasē tiktu izglītoti pēc viņu vajadzībām atbilstošākās izglītības programmas. Ja iestāde kopā ar bērna vecākiem uzskata, ka bērnam arī pēc 4.klases būtu nepieciešams speciālajā izglītībā paredzētais atbalsts, izglītojamā vecāki būtu jā mudina pieteikt bērnu Valsts PMK, lai tā sniegtu atzinumu par konkrētajam bērnam pamērotāko speciālās pamatizglītības programmu.

[5.4] Vērtējot Valmieras Pārgaujas Valsts ģimnāzijas (turpmāk – Ģimnāzija) izglītojamo uzņemšanas kārtību pamatizglītības otrā posma izglītības programmā, tiesībsargs secina, ka Ģimnāzija ir diskriminējusi Iesniedzēju bērnu un tādējādi ierobežojusi viņa tiesības uz izglītību. Saskaņā ar Valmieras pilsētas pašvaldības domes 25.03.2021. apstiprināto noteikumu “Noteikumi par izglītojamo uzņemšanu Valmieras Pārgaujas Valsts ģimnāzijā” 3.6.punktu skolēnu ģimnāzijā uzņem 7.klasē konkursa kārtībā saskaņā ar šādiem uzņemšanas kritērijiem: 30% - skolēnu vidējais vērtējums mācību priekšmetos 6.klases liecībā; 70% iestājpārbaudījumu rezultāts, papildus nosakot, ka skolēnam beidzot 6.klasi nevienā mācību priekšmetā vērtējums nav zemāks par 4 ballēm. Saskaņā ar Iesniedzēju norādīto, ko nav noliegusi savā atbildē arī Ģimnāzija, Iesniedzēju bērns, kuram tika atteikta uzņemšana izglītības iestādē, bija sekmīgi nokārtojis iestājpārbaudījumus un atbilda izglītības iestādes noteiktajiem uzņemšanas kritērijiem. Ģimnāzija tādējādi pieļāva nepamatotu atšķirīgu attieksmi pret Iesniedzēju bērnu (skat atzinuma 2.3.punktu par valsts ģimnāziju tiesībām atteikt bērna uzņemšanu, pamatojoties uz iepriekš apgūtu speciālās pamatizglītības programmu).

[5.5] Tiesībsargs vērš Valmieras novada pašvaldības uzmanību, ka saskaņā ar Noteikumu Nr. 591 6.4. apakšpunktu un 14. punktu izglītojamajos uzņem speciālās izglītības programmā, pamatojoties uz pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinumu, kurā norādīta izglītojamam ieteicamā izglītības programma. Lai uzņemtu bērnu speciālās izglītības programmā, nav pietiekams atsaukties uz bērna iepriekš iegūto izglītību

³⁷ Vispārējā izglītības pilnas pamatizglītības programmas speciālā izglītības programma (1.-9.klasei), kas paredzēta izglītojamajiem ar mācīšanās traucējumiem.

speciālās izglītības programmā. Normatīvie akti nepārprotami noteic, ka pamats uzņemšanai speciālās izglītības programmā ir derīgs PMK atzinums. Valmieras novada pašvaldības pienākums ir atteikt bērna uzņemšanu speciālās izglītības programmā, ja vecāks iesniegumam nepievieno derīgu PMK atzinumu par speciālās izglītības programmu. Pārbaudes lietas ietvaros izskatītajā situācijā pašvaldības izglītības iestādēm ne tikai nebija tiesību atteikt bērna uzņemšanu vispārīzglītojošajā programmā, ko bija izvēlējušies bērna vecāki, bet tai nebija tiesiska pamata uzņemt bērnu speciālās izglītības programmā, jo bērnam nebija derīga valsts PMK atzinuma par ieteikumu izglītoties speciālās izglītības programmā, tādējādi netika izpildītas Noteikumu Nr.591 14.punktā noteiktās prasības.

Ar šo atzinumu pārbaudes lietu pabeidzu, konstatējot šādus pārkāpumus:

- 1) Valmieras pilsētas pašvaldība, organizējot izglītības procesu pašvaldībā, ir pārkāpusi Iesniedzēju bērna tiesības vienlīdzīgi iegūt izglītību atbilstoši savām spējām. Šāds bērnu tiesību ierobežojums, iespējams, ir sistemātisks un ir ierobežojis arī citu pašvaldības administratīvajā teritorijā dzīvojošo bērnu tiesības uz izglītību.
- 2) Valmieras Pārgaujas sākumskola 5.- 6. klasē ir izglītojusi speciālās izglītības programmā bērnus, kuriem nav bijis spēkā esošs valsts PMK atzinums par speciālās izglītības programmu. Izglītības iestādes sniegtais atbalsts Iesniedzēju bērnam no 5.-6.klasei nav bijis atbilstošs pašvaldības PMK atzinumā sniegtajiem ieteikumiem par bērnam nepieciešamajiem atbalsta pasākumiem.
- 3) Valmieras Pārgaujas Valsts ģimnāzija bez tiesiska pamata ir liegusi Iesniedzēju bērnam iespēju tikt uzņemtam ģimnāzijā pēc iestājpārbaudījumu un uzņemšanas kritēriju izpildīšanas, pamatojot to ar bērna iepriekš apgūto speciālās izglītības programmu. Rīkojoties pretrunā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem, ģimnāzija ir pārkāpusi vienlīdzības principu.

Pārbaudes lietas ietvaros secinu, ka pastāv vairāki PMK darba īstenošanas trūkumi, kā arī vienotas izpratnes trūkums starp atbildīgajām valsts iestādēm par speciālās izglītības īstenošanas tiesisko regulējumu.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto, ka Tiesībsarga birojs iesniedz priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu, aicinu

Valmieras novada pašvaldību:

- 1) Novērst praksi, kad tās dibinātājās izglītības iestādēs bērni tiek izglītoti speciālās izglītības programmās bez atbilstoša PMK atzinuma;
- 2) Nodrošināt, ka turpmāk Valmieras Pārgaujas sākumskolā bērnu izglītošana speciālajās izglītības programmās notiek saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu;
- 3) Nodrošināt, ka turpmāk Valmieras novada pašvaldības PMK savos atzinumos norāda tā spēkā esamību, kas atbilstu normatīvajos aktos noteiktajai pašvaldību PMK kompetencei sniegt atzinumu bērnam konkrētajā izglītības pakāpē;

- 4) Nodrošināt, ka Valmieras Pārgaujas Valsts ģimnāzija turpmāk ievēro tiesību aktos noteiktās prasības par bērnu uzņemšanu izglītības iestādē un nepieļautu bērnu diskrimināciju.

Lūdzu Valmieras novada pašvaldību **līdz 2022. gada 31. martam informēt par paveikto un plānoto rekomendāciju ieviešanā.**

Izglītības un zinātnes ministriju:

- 1) Pamatojoties uz tiesībsarga atzinumā konstatēto, veicināt izpratni par PMK darbības tiesisko regulējumu VISC;
- 2) Turpināt darbu pie PMK darbības uzlabošanas, prioritāri ņemot vērā bērna labākās intereses un visu bērnu tiesības iegūt izglītību atbilstoši savām spējām savas dzīvesvietas tuvumā, kā arī nodrošinot iekļaujošas izglītības sistēmas attīstīšanu Latvijā.

Tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu